

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Tertiam Partem Summæ Theologiæ. Cum Commentariis
Reuerendiss. D. Thomæ de Vio Caietani Cardinalis S. Sixti, Et Opvscvlis
Eivsdem In tres Tomos distinctis

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

2. Vtrum debuerit aliquibus manifestari.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72797](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72797)

est facta quibusdam, puta, pastoribus, & Magis, quibus non per visionem, sed per attestacionem angelorum & stelle manifestata est Christi natiuitas. Si vero est sermo de manifestatione per attestacionem, non sequitur quod tollatur meritum fidei: & fallio in litera diceretur, si manifestis iudiciis, Christo nascente, eius natiuitas omnibus appareret, iam tolleretur ratio fidei.

ARTICVLVS I.

Utrum natiuitas Christi debuerit esse omnibus manifesta.

AD PRIMVM sic procedit.

Videtur quod Christi natiuitas debuerit esse omnibus manifesta. Impletio enim, promissioni debet respondere: sed de promissione aduentus Christi dicitur Psal. 49. Deus manifeste ueniet. Venit autem per carnis natiuitate. ergo uidetur, quod eius natiuitas debuerit esse toti mundo manifesta.

¶ 2 Præter. Prima ad Tim. i. dicitur, Christus in hunc mundum uenit patres saluos facere: sed hoc non fit, nisi in quantum eis gratia Christi manifestatur, secundum illud Tit. 2. Apparuit gratia Dei & saluatoris nostri omnibus hominibus, erudiens nos, ut abnegantes impietatem, & sæcularia desideria, sobrie, & pie, & iuste uiuamus in hoc sæculo. ergo uidetur quod Christi natiuitas debuerit esse omnibus manifesta.

¶ 3 Præter. Deus super omnia prior est ad miserendum, sicut illud Psal. 144. Misericordias eius super omnia opera eius: sed in secundo aduentu, quo iustitias iudicabit, ueniet omnibus manifestus, secundum illud Matth. 24. Sicut fulgur exit ab oriente, & pariter usque in occidentem, ita erit aduentus filij hominis. ergo multo magis primus, quo natus est in mundo, secundum carnem, debuit esse omnibus manifestus.

SED CONTRA est, quod dicitur Ier. 45. Vere tu es Deus absconditus, sanctus Israel saluator. Et Isai. 53. Quasi absconditus est uultus eius & despectus.

RESPON. Dicendum, quod natiuitas Christi non debuit esse communiter omnibus manifesta. Primo quidem, quia per hoc impedita fuisset humana redemptio, quod per crucem eius peracta est: quia, ut dicitur I. ad Corin. 2. Si cognouissent, numquam dominum gloria crucifixissent. Secundo, quia hoc diminuisset meritum fidei, quod ad euidenciam, tolleretur totaliter fidem: hoc enim ostendit manifestationem talem esse propinquam manifestationi euidenciam, ac per hoc diminueret meritum fidei, ut oportet propinquam tollenti totaliter fidem: propinquam enim calido est tepidum. Unde in illa conditionali, si manifestis iudiciis Christo

nascente, eius natiuitas omnibus appareret, iam tolleretur ratio fidei, loquitur de iudiciis ita manifestis, ut natiuitatem Christi redderent apparentem, hoc est euidenciam: sic enim fides est argumentum non apparentium, hoc est non euidencium. Dupliciter siquidem possunt esse iudicia rem: quedam reddentia rem illam credibilem, & inter hæc est magna latitudo, & in hoc genere sunt omnia testimonia, siue Angelorum, siue miraculorum, siue hominum, nec non ipsius Dei, si ultra attestacionem non proceditur, & sic fuit manifestata Christi natiuitas sicut prædictis: quedam uero sunt iudicia rem sic, quod reddant illam euidenciam, ut in demonstratiuis, effectus per discursum demonstrationum indicat causam: reddit enim illam euidenciam notam, & in diuinis lumen clarum menti Angelicæ, uel humanæ insulum tollit fidem respectu illius. Prima autem iudicia, quando sunt manifesta, ut per miracula & angelos &c. licet non tollant, minuunt tamen meritum fidei per propinquitatem ad apparentiam: quod ex eo potest percipi quod Dominus Thomas dixit, itaquam arguens ipsum de talibus iudiciis quod sitis, quia uisisti. Iudicia manifesta in me, credidisti me Deum, &c. & commendando ab opposito aliorum fidem subdidit: Beati qui non uiderunt & crediderunt: nunquam enim dominus ex opposito commendasset credentes qui non uiderunt, nisi ipsum uiderere minueret meritum credendi. Et si infertur, ergo Magi & pastores minus meruerunt credendo, respondetur, quod quantum est ex parte manifestationis, minus meruerunt credendo, hoc est minore occasione merendi in credendo habuerunt: sed cum hoc fiat, quod magis meruerunt credendo ex parte ipsorum credendum. Et hoc ponderatur, quia meritum ex parte merentis maxime pensatur. Cum hoc quoque fiat, quod licet et nihil mereretur credendo natiuitatem Christi, puta, si uisissent: atamen multo plus meruissent amando, quam alij credendo & amando, propter maiorem dilectionem ex uisu, quam ex fide productam.

per quam uenerat homines iustificare, secundum illud Ro. 3. Iustitia Dei, per fidem Iesu Christi. Si enim manifestis iudiciis Christo nascente eius natiuitas omnibus appareret, iam tolleretur ratio fidei, quæ est argumentum non apparentium, ut dicitur Heb. 11. Tertio, quia per hoc uenisset in dubium ueritas humanitatis ipsius, unde Aug. * dicit in Epist. ad Volu. Si nullas ex paruulo in iuuentutem mutaret atates, nullos cibos, nullos caperet somnos, nonne opinionem confirmaret erroris, nec hominem uerum nullo modo suscepisse crederet, & dum omnia mirabiliter facit, auferret quod misericorditer fecit?

AD PRIMVM ergo dicendum, quod auctoritas illa intelligitur de aduentu Christi ad iudicium, secundum quod glossa ibidem exponit.

AD SECUNDVM dicendum, quod de gratia Dei saluatoris erudienti erant omnes homines ad salutem, non in principio natiuitatis eius: sed postea tempore procedente, postquam operatus est salutem in medio terre. Unde post passionem & resurrectionem suam dicit discipulis suis, Matt. 28. Euntes docete omnes gentes.

AD TERTIUM dicendum, quod ad iudicium requiritur quod auctoritas iudicis cognoscatur, & per hoc oportet, quod aduentus Christi ad iudicium sit manifestus: sed primus aduentus fuit ad omnium salutem, quæ est per fidem, quæ quidem est de non apparentibus. & ideo primus Christi aduentus debuit esse occultus.

ARTICVLVS II.

Utrum natiuitas Christi debuerit aliis quibus manifestari.

AD SECUNDVM sic procedit. Videtur quod natiuitas Christi nulli debuerit manifestari: quia ut dictum est, hoc erat congruum humane salutis, ut primus Christi aduentus esset occultus: sed Christus uenerat, ut omnes saluaret, secundum illud I. ad Tim. 4. Qui est saluator omnium, maxime fide-

do & amando, propter maiorem dilectionem ex uisu, quam ex fide productam.

¶ Super Questionis trigessimæ sextæ, Articulum secundum. Titulus clarus est. In corpore una conclusio: Natiuitas Christi debuit quibusdam

Est epist. 3. non multum remore ante med. co. 3.

Art. præced. ad 3. arg.

¶ In illa

¶ Ad hoc dicitur, quod sermo literæ est de manifestatione tali, qualis facta est pastoribus, Magis, Simeoni & Anna. Et pastoribus quibusdam & Magis, nullo modo manifestacionem factam nisi at testimonium: Angeli enim testificati sunt ad pastores, & stella ad magos, Simeon autem & Anna qualis fuerit reuelatio facta, (an scilicet, testificatiua tantum, an illuminatiua ad uidentium) licet in Euangelio non scribantur: ex ipso tamen inferuari uidetur, quod testificatiua tantum fuerit: quoniam ultra promissionem Christi domini, inspiratio de scribitur impulsoria ad uidentium corporibus oculis Christi, cum dicitur quod Simeon in spiritu uenit in templum, & minus de Anna dicitur, ut patet in textu euangelij. Et propterea in conclusione istius articuli sermo est de manifestatione per attestacionem talem, qualis facta creditur pastoribus, Magis, Simeoni, & Anna: intenditque Auctor, quod non debuit Christi natiuitas, manifestari sic omnibus. Et secunda ratio non tendit ad hoc, quod talis manifestatio absit: sed ad hoc, quod talis manifestatio minuisset meritum fidei: sic enim in litera dicitur, quia hoc diminuisset meritum fidei, probatur autem in litera, quod talis manifestatio facta omnibus diminuisset meritum fidei, ex hoc quod manifestatio faciens euidenciam tollit totaliter fidem: tamquam si dixisset, signum quod talis manifestatio minueret fidem, est, quia si manifestatio creuisset usque ad euidenciam, tolleretur totaliter fidem: hoc enim ostendit manifestationem talem esse propinquam manifestationi euidenciam, ac per hoc diminueret meritum fidei, ut oportet propinquam tollenti totaliter fidem: propinquam enim calido est tepidum. Unde in illa conditionali, si manifestis iudiciis Christo

¶ Ad hoc dicitur, quod sermo literæ est de manifestatione tali, qualis facta est pastoribus, Magis, Simeoni & Anna. Et pastoribus quibusdam & Magis, nullo modo manifestacionem factam nisi at testimonium: Angeli enim testificati sunt ad pastores, & stella ad magos, Simeon autem & Anna qualis fuerit reuelatio facta, (an scilicet, testificatiua tantum, an illuminatiua ad uidentium) licet in Euangelio non scribantur: ex ipso tamen inferuari uidetur, quod testificatiua tantum fuerit: quoniam ultra promissionem Christi domini, inspiratio de scribitur impulsoria ad uidentium corporibus oculis Christi, cum dicitur quod Simeon in spiritu uenit in templum, & minus de Anna dicitur, ut patet in textu euangelij. Et propterea in conclusione istius articuli sermo est de manifestatione per attestacionem talem, qualis facta creditur pastoribus, Magis, Simeoni, & Anna: intenditque Auctor, quod non debuit Christi natiuitas, manifestari sic omnibus. Et secunda ratio non tendit ad hoc, quod talis manifestatio absit: sed ad hoc, quod talis manifestatio minuisset meritum fidei: sic enim in litera dicitur, quia hoc diminuisset meritum fidei, probatur autem in litera, quod talis manifestatio facta omnibus diminuisset meritum fidei, ex hoc quod manifestatio faciens euidenciam tollit totaliter fidem: tamquam si dixisset, signum quod talis manifestatio minueret fidem, est, quia si manifestatio creuisset usque ad euidenciam, tolleretur totaliter fidem: hoc enim ostendit manifestationem talem esse propinquam manifestationi euidenciam, ac per hoc diminueret meritum fidei, ut oportet propinquam tollenti totaliter fidem: propinquam enim calido est tepidum. Unde in illa conditionali, si manifestis iudiciis Christo

¶ Ad hoc dicitur, quod sermo literæ est de manifestatione tali, qualis facta est pastoribus, Magis, Simeoni & Anna. Et pastoribus quibusdam & Magis, nullo modo manifestacionem factam nisi at testimonium: Angeli enim testificati sunt ad pastores, & stella ad magos, Simeon autem & Anna qualis fuerit reuelatio facta, (an scilicet, testificatiua tantum, an illuminatiua ad uidentium) licet in Euangelio non scribantur: ex ipso tamen inferuari uidetur, quod testificatiua tantum fuerit: quoniam ultra promissionem Christi domini, inspiratio de scribitur impulsoria ad uidentium corporibus oculis Christi, cum dicitur quod Simeon in spiritu uenit in templum, & minus de Anna dicitur, ut patet in textu euangelij. Et propterea in conclusione istius articuli sermo est de manifestatione per attestacionem talem, qualis facta creditur pastoribus, Magis, Simeoni, & Anna: intenditque Auctor, quod non debuit Christi natiuitas, manifestari sic omnibus. Et secunda ratio non tendit ad hoc, quod talis manifestatio absit: sed ad hoc, quod talis manifestatio minuisset meritum fidei: sic enim in litera dicitur, quia hoc diminuisset meritum fidei, probatur autem in litera, quod talis manifestatio facta omnibus diminuisset meritum fidei, ex hoc quod manifestatio faciens euidenciam tollit totaliter fidem: tamquam si dixisset, signum quod talis manifestatio minueret fidem, est, quia si manifestatio creuisset usque ad euidenciam, tolleretur totaliter fidem: hoc enim ostendit manifestationem talem esse propinquam manifestationi euidenciam, ac per hoc diminueret meritum fidei, ut oportet propinquam tollenti totaliter fidem: propinquam enim calido est tepidum. Unde in illa conditionali, si manifestis iudiciis Christo

busdam manifestari. Probat. Ad diuinæ sapientia ordinem pertinet, vt Dei dona, & secreta non equaliter ad omnes, sed immediate ad quosdam & per eos ad alios deriuentur, ergo in mysterio natiuitatis hoc debuit obseruari. Antecedens declaratur ex auctoritate Actuum 10. de mysterio resurrectionis Christi. Cōsequētia probatur ex auctoritate ad Ro. 3. Omnia ex se & antedictis sunt clara.

In responsione ad tertium, de morte innocentium ab Herode, habes etiam gentiliū testimoniu. Macrobius enim in Saturnalibus narrat Augustum audita talium nece, dixisse. Mallem porcus, q̄ filius fuisse Herodis: fuit enim et unus infans Herodis filius cum aliis interfectus: porcos autem iudaei nō interficiūt, quia non vescuntur carne iustia. Est enim hoc velut testimoniu ab hostibus de aduentu Magorū ad querendum Christū natum.

lium, ergo natiuitas Christi nulli debuit manifestari.

¶ 2 Præ. Ante natiuitatem Christi, manifestata erat beatae Virgini & Ioseph futura Christi natiuitas. non ergo erat necessarium Christo nato, eandem aliis manifestari.

¶ 3 Præ. Nullus sapiens manifestat id, ex quo turbatio nascitur, & detrimentum aliorum: sed manifestata Christi natiuitate, subsecuta est turbatio. dñ enim Matt. 2. q̄ audiens Herodes Christi natiuitatem, turbatus est, & omnis Hierosolyma cum illo. Cessit et hoc in detrimentum aliorum, quia ex hac occasione, Herodes occidit pueros in Bethleem, & in omnibus finibus eius, a bimatu, & infra. ergo videtur q̄ non fuerit conueniens Christi natiuitatem, aliquibus manifestari.

SEDE CONTRA est, quod Christi natiuitas nulli fuisset proficua, si omnibus esset occulta: sed oportebat Christi natiuitatem esse proficua: alioquin frustra natus fuisset. ergo videtur q̄ aliquibus manifestari debuerit Christi natiuitas.

RESPON. Dicendum, q̄ sicut Apostolus dicit Rom. 13. Quæ a

Deo sunt, ordinata sunt. Pertinet autem ad diuinæ sapientia ordinem, vt Dei dona, & secreta sapientie eius, non equaliter ad oēs, sed immediate ad quosdam pertineant, & per eos ad alios deriuentur. Vnde & quantum ad resurrectionis mysterium, dicitur Act. 10. q̄ Deus dedit Christum resurgentem manifestum fieri non omni populo, sed testibus præordis a Deo, vnde & hoc etiā debuit circa ipsius natiuitatem obseruari, vt nō omnibus Christus manifestaretur, sed quibusdam, per quos posset ad alios deuenire.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̄ sicut fuisset in præiudicium salutis humanæ, si omnibus hominibus Dei natiuitas innotuisset, ita etiam, & si nulli nota fuisset. Vtrog; enim modo tollitur fides: tam scilicet per hoc quod aliquid est totaliter manifestum, quam etiam per hoc, quod a nullo cognoscitur, a quo possit testimonium audiri. Fides enim est ex auditu, ut dicitur Roman 10.

AD SECVNDVM dicendum, q̄ Maria & Ioseph instruendi erant de Christi natiuitate antequā nasceret: quia ad eos pertinebat reuerentiā exhibere p̄li conceptæ in utero, & etiā obsequi nascituræ. Eorū autē testimoniu propter hoc, quod erat domesticū, fuisset habitum suspectū circa magnificentia Christi, & ideo oportuit vt alijs manifestaret extraneis, quorum testimonium suspectum esse non posset.

AD TERTIVM dicendum, q̄ ipsa turbatio subsecuta ex natiuitate Christi manifestata, congruebat Christi natiuitati. primo quidē, quia per hoc manifestatur cœlestis Christi dignitas. Vnde Greg. dicit in *Hom. Celi rege nato, rex terre turbatus est: quia nimirū terrena altitudo confunditur, cū celsitudo cœlestis aperitur. Secundo, q̄a per hoc figurabatur iudicia-

ria Christi potestas. Vnde Aug. † dicit in quodam sermone Epiphania. Quid erit tribunal iudicantis, quādo superbos reges cuna terrebat infantis? Tertio, quia per hoc figurabatur deiectio regni diaboli, quia vt Leo Papa dicit in sermone Epiphania. Non tantū Herodes in semetipso turbabatur, quantum diabolus in Herode: Herodes enim terrenum hominem æstimabat, sed diabolus Deum, & verum, regni sui successorem timebat, diabolus cœlestem, sed Herodes terrenum. Superflue tamen, quia Christus non venerat regnū in terra habere. Vnde Leo Papa dicit, Herodi loquens. Non capit Christum regia tua: nec mundi dominus, potestatis tue scripti est contentus angustijs. Quod autem Iudei turbabantur, qui tamen magis gaudere debuerant, aut hoc est, quia, ut Chryso. * dicit, de aduentu iusti non poterant gaudere iniqui, aut volentes fauere Herodi, quem timebant: populus enim plus iusto fauer eis, quos crudeliter sustinet. Quod autem pueri ab Herode sunt interfecti, nō cessit in eorum detrimentum, sed in eorum profectum. Dicit enim Augustinus in sermone quodam de Epiphania: Absit, ut ad liberandos homines Christus veniens, de illorum premio, qui pro eo interficiuntur, nihil egerit, qui pendens in ligno, pro eis a quibus interficiebatur, orauit.

H ARTICVLVS III.

Utrum sint conuenienter electi illi, quibus est Christi natiuitas manifestata.

Super Questionem trigesima sexie articulum tertium.

Tullius clarus. In corpore vnica est cōclusio sub intellecta, Conuenienter electi sunt illi, quibus est Christi natiuitas manifestata. Probat. Salus futura p̄ Christum ad omnem hominum diueritatē p̄inebat, ergo Christus natus omnibus conditionibus hominum est conuenienter manifestatus, ergo p̄ floribus, Magis, Simeoni, & Anna conuenienter. Antecedens probatur ex auctoritate apostoli. Consequētia probatur, quia hoc. Sicut tot auctoritatem debuit præfigurari, ut nulla hominum cōditio a Christi salute excluderet. Secunda vero consequentia declaratur, ex sex diuersitatibus inter istos inuentis. prima inter iudeos, & gentiles: secūda inter propinquos & distantes: tertia inter sapientes & simplices: quarta inter potentes & viles: quinta inter peccatores, & iustos: sexta inter mares & feminas. Omnia clara sunt.

AD TERTIVM sic procedit. Videtur q̄ non sint conuenienter electi illi, quibus est Christi natiuitas manifestata. Dominus enim Matth. 10. Mandauit di seipulis, In viam gentium ne abieritis, vt scilicet prius manifesta rētur iudeis, quā gentibus. ergo videtur quod multo minus a principio fuerit reuelata Christi natiuitas gentilibus, qui ab oriente venerunt, ut habetur Matthæi 2.

¶ 2 Præ. Manifestatio diuinæ veritatis præcipue debet fieri ad Dei amicos, secūdam illud Iob 36. Annuntiat de ea amico suo: sed Magi vidētur esse Dei inimici: dñ. n. Leuit. 19. Non declinetis ad magos, nec ab Ariolis aliqd sciscitemini. non ergo debuit Christi natiuitas Magis manifestari.

¶ 3 Præ. Christus venerat totū mundum a potestate diaboli liberare, vnde dicit Malach. 1. Ab ortu solis vsque ad occasum, magnum est nomen meum in gentibus. non ergo solum in oriente positus debuit manifestari, sed etiam ubique terrarum.

¶ 4 Præ. Omnia sacramēta veteris legis erāt Christi figura, sed sacra veteris legis dispēlabāt p̄ ministeriū sacerdotū galili. ergo v̄ q̄ magis debuerit Christi natiuitas manifestari sacerdotibus in tēplo, q̄ pastoribus i agro.

¶ 5 Præ.

Homi. 10. in euāg. in pri.